

Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: стан і перспективи сталого розвитку

Економіка України для подальшого розвитку потребує значних капіталовкладень для оновлення виробничої бази традиційних галузей та розвитку новітніх галузей. На сьогодні економіка характеризується недостатнім рівнем заощадження й капітальних інвестицій, значним дефіцитом рахунку поточних операцій, недостатнім рівнем розвитку наукомістких галузей промисловості. В даних умовах, на передній план виходить політика стимулювання прямих іноземних інвестицій (ПІІ), як важливого джерела капітальних інвестицій, новітніх технологій, а також валютних резервів.

Аналіз світового досвіду підтверджує, що іноземні інвестиції допомагають вирішенню проблеми недостатності власних грошей як джерела фінансування. При їх ефективному використанні країна може не тільки компенсувати нестачу внутрішніх інвестиційних ресурсів, а ще й підвищити ефективність виробництва та конкурентоспроможності вітчизняної продукції, завдяки введенню новітніх технологій та аналізу прогресивного досвіду управління інших країн світу. До того ж, саме залучення іноземних інвестицій виводить країну на світові ринки, налагоджує зв'язки зі світовою економікою та допомагає вийти із кризи [1, с. 455]. Отже, без збільшення іноземних інвестицій в Україну, національна економіка не зможе покращити свій стан та ефективно увійти в сучасну світову господарську систему.

Значна кількість вітчизняних та закордонних вчених приділяли свою увагу дослідженню проблеми у сфері залучення прямих іноземних інвестицій та створення привабливого інвестиційного клімату.

В своїх наукових дослідженнях Ю.Правик окреслив стратегічні напрями залучення та використання іноземних інвестицій. Проблема підвищення ефективності інвестицій та інвестиційної діяльності є предметом досліджень у

працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Я.Крупки, А.Омельченка, А.Пехника, В.Марцина, Н.Татаренка, І.Бланка, В. Бернса, В.Бірмана, Дж. Кейнса та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових праць щодо проблеми залучення іноземних інвестицій, дана тема завжди буде актуальна, бо саме іноземні інвестиції сприяють впровадженню нових технологій, сучасних видів устаткування, передового досвіду іноземних підприємств, реструктуризації та оновленню економіки.

Під іноземними інвестиціями, відповідно до визначення чинного законодавства України, слід розуміти «цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності згідно з законодавством України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [2].

Водночас під «прямими інвестиціями» ми визначили інвестиції, що вкладаються іноземним інвестором безпосередньо в конкретне підприємство і передбачають участь інвестора у процесі управління його діяльністю.

Згідно із законодавством України, якщо іноземна інвестиція в статутному фонді підприємства становить не менше ніж 10%, то підприємство набирає статусу підприємства з іноземними інвестиціями, з дня нарахування іноземної інвестиції на його баланс. Аналізуючи діяльність підприємств з іноземними інвестиціями, ми фактично маємо справу саме з прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) [2].

Згідно з чинним законодавством, іноземні інвестиції в економіку України можуть здійснюватися у вигляді:

- іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України (НБУ);
- валюти України – при реінвестиціях в об'єкт первинного інвестування чи в будь-які інші об'єкти інвестування відповідно до законодавства України за умови сплати податку на прибуток (доходи);
- будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;
- акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав

(прав власності на частку (пай) у статутному фонді юридичної особи, створеної згідно з законодавством України або законодавством інших країн), виражених у конвертованій валюті;

- грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

- будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експортною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, зразки для товарів і послуг, ноу-хау тощо;

- прав на здійснення господарської діяльності, в тому числі права на користування та використання природних ресурсів, наданих згідно із законодавством або договорами, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

- інших цінностей відповідно до законодавства України [2].

При цьому іноземні інвестиції та інвестиції українських партнерів, у тому числі внески до статутного фонду підприємств, оцінюються в іноземній конвертованій валюті та у валюті України за домовленістю сторін на основі цін міжнародних ринків або ринку України [9].

Перерахування інвестиційних сум з іноземної в українську валюту здійснюється за офіційним курсом валюти України, визначеним НБУ.

При реінвестиціях прибутку, доходу та інших коштів, одержаних у валюті України внаслідок здійснення іноземних інвестицій, перерахування інвестиційних сум проводиться за офіційним курсом валюти України, визначним НБУ на дату фактичного здійснення реінвестицій.

Згідно з чинним законодавством України, іноземні інвестиції в економіку

України можуть здійснюватися у таких формах:

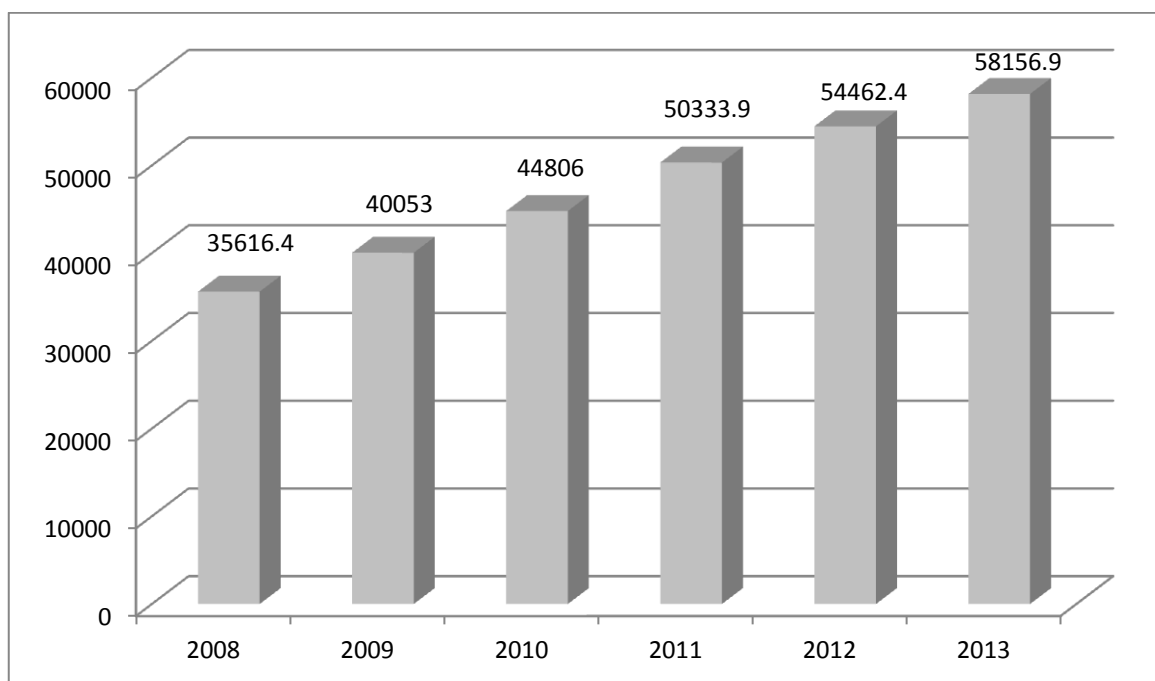
- часткова участь у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними особами, або придбання частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;
- придбання самостійно, чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання інших майнових прав;
- господарська (підприємницька) діяльність на основі угод про розподіл продукції;
- інші форми, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України [2].

Варто зазначити, що прямі іноземні інвестиції можуть вкладатися в будь-які об'єкти, інвестування в які не заборонено чинним законодавством України; водночас для деяких підприємств та галузей існують достатньо жорсткі обмеження. З розвитком транснаціональних корпорацій суспільство все більше уваги приділяє питанню їхнього розміщення та освоєння в сучасній економіці. Величина, доцільність галузевого та територіального розміщення, все сильніше впливають на підвищення економічної активності населення, створенню нових робочих місць, а інколи цілих виробничих галузей національного господарства, що в кінцевому варіанті визначає структуру економіки держави та формує її політику. Залучення коштів іноземних інвесторів сприяє активізації інвестиційного процесу, впровадженню нових технологій, використанню передового зарубіжного досвіду, розвитку малого і середнього бізнесу, зростанню інвестиційного потенціалу та ін. [4].

Досліджуючи тенденції останніх років, можна стверджувати, що обсяг залучених іноземних інвестицій в Україну залишається незначним (рис.1).

У 2013 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 5677,3 млн.дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).

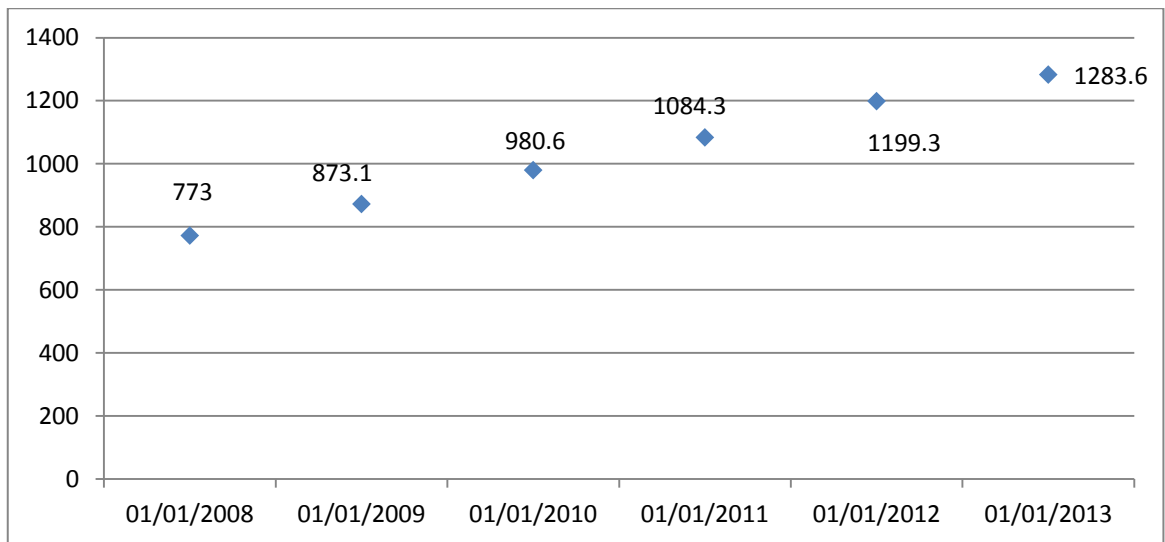
Обсяг внесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2013 р. становив 58156,9 млн.дол. США, що на 5,2% більше обсягів інвестицій на початок 2013 р.

Джерело: складено автором за даними Держкомстату України [5,6]

Рисунок 1 Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну
наростаючим підсумком, млн.дол. США

Протягом останніх років обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну у розрахунку на душу населення залишається на досить низькому рівні – близько 1000 дол. США, у 2013р. - 1283,6 дол. США (рис.2), тоді як у Чехії – 7418 дол. США, Болгарії – 6226 дол. США, Казахстані – 3706 дол. США, Польщі – 3155 дол. США, Румунії – 2350 дол. США [5, 6].

Джерело: складено автором за даними Держкомстату України [5,6]

Рисунок 2 Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні, у розрахунку на одну особу населення, дол. США

Необхідно зазначити, що структура за формами залучення іноземного капіталу за період 2003-2012 рр. значно змінилася. Так, якщо у 2003-2004рр. внески у вигляді рухомого і нерухомого майна займали 28-36%, то на сьогодні в структурі акціонерного капіталу нерезидентів домінують вкладення в грошових внесках.

Статистичні дані щодо розподілу ПІП в економіку України за основаними видами економічної діяльності відображено в табл. 1.

Таблиця 1

ППІ в економіку України за основними видами діяльності, млн дол. США

Джерело: складено автором за даними Держкомстату України [5, С.261, 6]

Основні види діяльності	Обсяги прямих інвестицій на початок року				
	2009	2010	2011	2012	2013
Промисловість	8056,5	9021,9	14042,6	15238,6	17166,7
в т.ч. переробна промисловість:	6928	7740,8	12488,1	13056,8	14078,7
в т.ч.					
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	1655,5	1837,2	1858,7	2065,7	3039,9
хімічна та нафтохімічна промисловість	952,8	1205,6	1339,6	1375,8	1325,8
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	1353,7	1401,2	5940,4	6084,2	6157
машинобудування	1090,4	1094,1	1171,4	1226	1154,7
Будівництво	2052,9	2212,9	2339,2	2992,7	974,1
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	3718,4	4224,6	4764,5	5193,5	6003
Діяльність транспорту та зв'язку	1281	1506,3	1711,2	1855	3015,7
Фінансова діяльність	7154,8	8968,4	15059,5	16318,5	16105,6
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиниринг та надання послуг підприємцям	3570,7	4065	4754,1	5721,5	9058,5

Для зручності аналізу показники 2009 та 2013рр. подані у круговій діаграмі, де внутрішнє коло відображає дані 2009 року, а зовнішнє — 2013 року. (рис. 3).

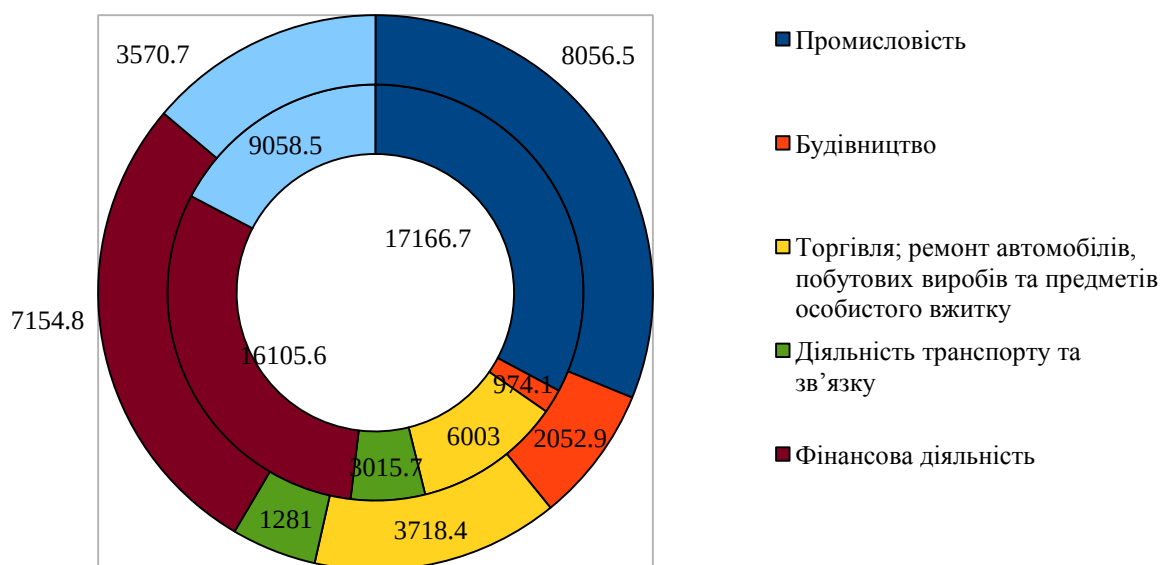

Рисунок 3 ППІ в економіку України за основними видами діяльності у 2009 та 2013рр., млн дол. США Джерело: складено автором за даними Держкомстату України [5,6]

У цілому за 2009 рік чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну становив 6,07 млрд. дол. США.

Загальний обсяг накопичених прямих інвестицій в Україну за 2008 рік зріс на 20,5% і на 01.01.2009 р. становив 35,6 млрд. дол. США; з них 21,2 млрд. дол. США — акціонерний капітал, 1,5 млрд. дол. США — кредити, надані прямими інвесторами. У цілому за 2008 рік чисті залучення за негарантованими довгостроковими кредитами становили 5,8 млрд. дол. США. Частка банківського сектору в загальному обсязі запозичень зросла до 36,6%. Найбільший обсяг накопичених прямих іноземних інвестицій зосереджено у промисловості — 27,3% від загального обсягу, фінансовій діяльності — 24,2% та роздрібній торгівлі — 12,6%.

Фінансова криза 2008 – 2009 рр. відобразилась на зменшенні темпів приросту обсягів прямих іноземних інвестицій. Обсяги чистого припливу прямих іноземних інвестицій в Україну за 2010 рік оцінено в 4,7 млрд. дол. США, що на 11,0% більше ніж у 2009 році, але менше порівняно з тенденцією минулих років. Загальний обсяг накопичених прямих інвестицій в Україну на 01.01.2011р. становив 44,8 млрд. дол. США, з яких 90,9% припадало на акціонерний капітал. Найбільший обсяг накопичених прямих іноземних інвестицій зосереджено у фінансовій діяльності — 37,6% від загального обсягу, промисловості — 35,1% та роздрібній торгівлі — 11,9%.

Чистий приплив прямих іноземних інвестицій у 2012 році оцінено у 4,1 млрд. дол. США, що на 8,2% більше ніж у 2011 році. На кінець року обсяг накопичених ПІІ становив 54,4 млрд. дол. США. І знову, досить очікувано, до лідерів, за обсягом накопичених прямих іноземних інвестицій, увійшли фінансова діяльність та промисловість (29,6% і 25,9%, відповідно).

Таким чином, з огляду структури ПІІ за основними видами економічної діяльності, можна зробити висновки, що з року в рік спостерігається стійкий дисбаланс між різними галузями економіки. Це, насамперед, зумовлює незбалансований розвиток економіки в цілому.

Статистичні дані зі структури ПІІ в економіку України за країнами

походження вкладених інвестицій наведено в табл. 3:

Таблиця 3

ПІІ в економіку України за країнами походження, млн дол.

Країна	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Кіпр	7646,2	9005,3	10044,9	13355,2	17245,1
Німеччина	6393,0	6601,9	7083,0	7391,8	6317,0
Нідерланди	3197,4	3954,5	4683,3	4898,0	5168,6
Російська Федерація	1847,2	2566,4	3403,2	3600,4	3785,8
Австрія	2443,8	2605,2	2731,4	3418,8	3401,4
Велика Британія	2249,8	2307,5	2287,1	2593,4	2556,5
Віргінські Острови	1294,0	1342,7	1451,5	1666,0	1884,9
Франція	1231,2	1630,8	2368,1	2260,4	1765,3
Швеція	1262,8	1275,8	1701,6	1756,8	1600,1
Швейцарія	718,0	796,4	862,3	947,7	1106,2
Італія	914,2	982,0	980,6	975,1	1015,9
США	1464,2	1309,1	1158,1	1000,7	936,7
Польща	690,1	866,7	932,8	854,1	916,4
Беліз	156,9	120,0	139,7	159,7	831,3
Угорщина	595,4	711,5	700,5	681,4	688,3
Люксембург	214,2	265,1	441,7	495,2	558,8
Інші країни	3297,6	3712,1	3827,2	4279,2	4654,1

Джерело: складено автором за даними Держкомстату України [5,6]

Статистичним аналізом підтверджується схильність “інвесторів” до фінансових зловживань та відмивання коштів. В число найбільших країн, з яких в Україну надходили ПІІ, входять три офшорних зони: Кіпр, Швейцарія та Британські Віргінські Острови. При цьому якщо потужні швейцарські інвестиції можна певною мірою пояснити високим розвитком швейцарської економіки (приклад — ТНК “Nestle”), то економіки двох інших держав надто

слабкі для здійснення потужних інвестицій власними силами. Інвестиції в Україну компаніями, зареєстрованими на Кіпрі, з кожним роком зростають і посідають перше місце за обсягами.

У відсотках від загального обсягу ІІІ в економіку України ці показники наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Частка основних інвесторів в економіку України, %

Країна	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Кіпр	21,5	22,5	22,4	26,5	31,7
Німеччина	17,9	16,5	15,8	14,7	11,6
Нідерланди	9,0	9,9	10,5	9,7	9,5
Російська Федерація	5,7	6,4	7,6	7,2	7,0
Австрія	6,9	6,5	6,1	6,8	6,2
Велика Британія	6,3	5,8	5,1	5,2	4,7
Віргінські Острови	3,6	3,4	3,2	3,3	3,5
Франція	3,5	4,1	5,3	4,5	3,2
Швеція	3,5	3,2	3,8	3,5	2,9
Швейцарія	2,0	2,0	1,9	1,9	2,0
Італія	2,6	2,5	2,2	1,9	1,9
США	4,1	3,3	2,6	2,0	1,7
Польща	1,9	2,2	2,1	1,7	1,7
Беліз	0,4	0,3	0,3	0,3	1,5
Угорщина	1,7	1,8	1,6	1,4	1,3
Люксембург	0,6	0,7	1,0	1	1,0
Інші країни	9,3	9,3	8,5	8,5	8,5

Джерело: складено автором за даними Держкомстату України [5,6]

Дослідження інвестиційного середовища в Україні свідчить, що, з одного боку, ключову роль у його формуванні відіграє уряд, який визначає

амортизаційну, грошово-кредитну, бюджетну, податкову політику. З другого боку, на динаміку інвестицій істотно впливає ступінь розвитку фінансової та фондової інфраструктури вітчизняної економіки. Це визначення є взаємопов'язаними, а напрям впливу може бути двостороннім. Але є необхідність використання усього комплексу важелів (державних і ринкових) для формування привабливого інвестиційного середовища і залучення потрібного обсягу інвестиційних ресурсів у вітчизняну економіку [7].

Розглянемо основні проблеми на шляху прямого іноземного інвестування в Україну.

Політичне середовище залучення ПІІ в Україні тривалий час було не зовсім привабливим для продуктивного розвитку інвестиційної діяльності та підприємництва в цілому. Постійні зміни в суспільстві, що ведуть до перерозподілу власності, часті зміни у структурі діяльності Кабінету Міністрів України та численні перестановки в інститутах влади, негативно впливають на мотивацію іноземних інвесторів. Через часту змінюваність уряд керується коротко- або середньостроковими цілями і не в змозі у повній мірі приділяти увагу довгостроковій інвестиційній політиці. Це вкрай негативно сприймається іноземними інвесторами [8]. Крім того, українська структура влади, на жаль, і досі вбачає своє призначення у плануванні та контролі, а не у створенні партнерських стосунків з місцевими підприємствами.

Варто зазначити, що у цілому вся українська законодавча база щодо заохочення та регулювання ПІІ має принаймні дві основні вади:

- нестабільність та ненадійність;
- відсутність комплексності та наявність протиріч в самих законодавчих актах [9].

Про нестабільність законів у сфері регулювання ПІІ свідчить те, що за роки незалежності в Україні шість разів змінювались умови інвестиційної діяльності для нерезидентів. Нестабільність, у свою чергу, обумовлює неможливість спрогнозувати виробничо-господарську та фінансову діяльність об'єктів інвестування. Водночас, саме забезпечення стабільності нормативної

бази має для іноземного інвестора більше значення порівняно з пільгами [10].

Суттєво впливає на інвестиційну привабливість країни та її імідж на міжнародній арені прозорість і ефективність роботи судової системи. В Україні виконання судових рішень зволікається, та й рівень їх недостатній, що обертається суттєвими економічними втратами для компаній.

Податкова система в Україні нині недостатньо відповідає вимогам ринкової економіки і відштовхує як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, бо перебуває у стані постійного реформування. Не реформована податкова система перешкоджає поліпшенню фінансового і виробничого стану підприємств, здійсненню капіталовкладень, призводячи до необґрунтованого перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами господарювання [11].

Ми маємо ряд інших негативних моментів у економічному блоці залучення ПІІ: перш за все, це – бюрократичні вади та легітимна невизначеність в процесі приватизації; відсутність соціально та економічно ефективної приватизації та ефективного закону про приватизацію землі; обіг на внутрішньому ринку грошових одиниць західних країн; відсутність правового забезпечення кредитування, страхування, валютного обігу; обмежені канали репатріації прибутку (в основному шляхом вивезення виготовленої продукції видобувних та сировинних галузей, що мають попит на світових ринках).

На рівень іноземного інвестування впливає й рівень банківського відсотка, а також облікова ставка Центрального банку. Залежність активності іноземних інвесторів від банківського відсотка визначається тим, що норма прибутковості інвестиційного проекту за участю нерезидента, кредитованого комерційними банками приймаючої країни, повинна перевищувати банківський відсоток, який встановився. Зниження банківського відсотка приваблює будь-якого інвестора, що вкладає кошти в реальний сектор економіки [12].

Важливою передумовою покращення інвестиційного середовища та системи регулювання іноземних інвестицій в Україні є страхування ПІІ. Вважається, що захист майнових інтересів іноземних інвесторів в нашій країні може забезпечуватися й незалежними страховиками. У сучасних умовах

швидкими темпами йде процес монополізації страхової діяльності, розширюється коло суб'єктів, які надають страхові послуги, формується страховий ринок. Але розвиток страхової справи носить поки що стихійний характер. В значній мірі це пояснюється тим, що законодавство у сфері страхування майже відсутнє. Всесоюзні акти, які регулювали страхові відносини, втратили силу. Не вирішують питання й положення та застосування окремих норм громадянських та господарських актів, які не враховують специфіку страхування. Враховуючи це, актуального значення набуває проблема розробки та прийняття відповідних законів, які б визначали правові, економічні та організаційні основи страхової діяльності, а також й умови надання страхового захисту іноземним інвестиціям [13].

Існує й багато чинників організаційного характеру, які перешкоджають залученню та регулюванню ПІІ в Україні. Вони існують на різних стадіях інвестиційного процесу: пошук, узгодження, практична реалізація, і на всіх цих стадіях особливо відчуються обмеження в отриманні необхідної інформації, нетипові для міжнародної практики труднощі, проблеми з багатоступінчастим, нестандартизованим порядком реєстрації інвестицій та підприємств, численні ліцензії, квоти, мита, податки, громіздка система оподаткування, вже згадане слабе функціонування вторинного ринку цінних паперів, нестача кваліфікованих експертів, аудиторів, консультантів та недостатність державних гарантій захисту інвестицій.

Особливу увагу слід приділити інформаційному забезпеченню залучення іноземних інвестицій як найслабшій ланці у діючому механізмі регулювання цього процесу. Необхідно видавати інформаційні бюлетені й рекламну літературу з проблем іноземного інвестування, створити комп'ютерну мережу для обміну інформацією, систему статистичної інформації [8].

Сучасних інвесторів, які вивчають можливості та перспективи прямого інвестування, цікавлять також характеристики внутрішнього ринку країни-одержувача ПІІ (місткість місцевого ринку, відносні добробут або купівельна спроможність населення та потенціал зростання цих показників, доступ до

ринку, забезпеченість інфраструктурними службами підтримки), ресурсна база, заробітної плати, торгівельна політика, наявність пільг для іноземних інвесторів, ступінь впливу держави (її ефективність та доречність) на процес вкладення ПІІ у країну та ступінь регульованості цього процесу.

Залишається невирішеною проблема забезпечення зарубіжних інвесторів інформацією про чинне, стосовно іноземних інвестицій, законодавство. Тексти законів та інструкцій недосяжні для ознайомлення. Відсутній єдиний підхід до статусу та відміни попередніх законів, тому важко визначити, які закони зберігають чинність, а які були анульовані. Щоб дати зарубіжним інвесторам уявлення про правовий режим в Україні стосовно іноземного капіталу, потрібно організувати регулярний випуск бюлетеня, що містить відповідну інформацію кількома мовами.

Взагалі, слід зазначити, що низька інвестиційна привабливість України може вважатися парадоксальним явищем, оскільки країна має значні інвестиційні переваги, до яких можна віднести такі:

- стратегічно вигідне географічне положення — Україна знаходиться на перехресті торгівельних доріг Схід-Захід та Північ-Південь, яке сприяє інвестиційним потокам завдяки її близькості як до Європи (ЕС — один із найбільших світових ринків), так і до Середнього Сходу та Центральної Азії і, звичайно, Росії — найбільш динамічного світового ринку. Проте інвестиційний потенціал географічного розташування України не використовується повною мірою навіть у звіті ОЕСР стосовно України констатується, що “досить дивно, що світовий капітал не йде в країну, розташовану в безпосередній близькості до Євросоюзу, яка має дешеву, але високоякісну робочу силу”. До того ж за даними дослідницької компанії “Brainbench” Україна займає 4-те місце в світі по кількості дипломованих спеціалістів у сфері hi-tech;

- Україна становить один із найбільших ринків в Європі, який характеризується великим, з точки зору природних і людських ресурсів, потенціалом, що, у свою чергу, значно підвищує інтерес до неї з боку світових ТНК, яким для збільшення своїх капіталів необхідно шукати нові ринки збуту

товарів (47 мільйонів споживачів — один з найбільших ринків Європи). На цей час в країні була успішна реалізована велика кількість інвестиційних проектів провідних міжнародних компаній — Kraft Foods, Coca-cola, Hewlett Packard, Cargill, Knauf, Raiffeisen Bank, тощо;

- наявність промислового потенціалу в таких перспективних галузях, як гірничодобувна промисловість, сільське господарство, хімічна промисловість, машинобудування та металургія, що становлять значний інтерес для можливих інвесторів;

- широко-розвинена транспортна інфраструктура — залізничні колії, загальноєвропейські транспортні коридори, порти Чорного моря (які не замерзають та дозволяють транспортувати вантажі з південних до північних країн, із країн Балтії до Чорного моря і далі — на близький Схід). Таким чином, в Україні вигідно розвивати виробництво як для внутрішнього ринку з його високим попитом, так і для експорту в різних напрямках. Це формує подвійну перевагу, оскільки існує можливість будівництва або реконструкції вже існуючих заводів для подальшого продажу продукції на внутрішньому ринку та вивозу за кордон.

Головним завданням для України, при залученні необхідних для структурної перебудови економіки держави іноземних інвестицій, є створення таких умов щодо іноземного інвестування, які б при гарантуванні засад економічної безпеки держави одночасно забезпечували максимальне зближення інтересів держави з інтересами іноземних інвесторів.

Збільшення обсягів та оптимізація структури іноземного інвестування можливі лише за умов підвищення привабливості інвестиційного середовища і створення відповідно до ринкових засад механізму взаємодії іноземного інвестора й органів державної влади (державного апарату).

Для залучення більшої кількості інвестицій в Україну слід зосередити увагу на таких факторах:

- жорсткі — інфраструктура: для інвесторів, що бажають інвестувати за кордон, найбільш важливим критерієм є транспортна та логістична

інфраструктури. Для збільшення своєї частки в інвестиційних проектах Україна повинна розвинути інфраструктуру і кластери міжнародного рівня;

- м'які — стабільність і прозорість: 62% інвесторів наполягають на тому, що стабільність і прозорість є ключовими факторами для залучення інвестиційних проектів. Виходячи за межі поточних реформ, запропонованих МВФ, Україні необхідно поліпшити свою фіксальну стабільність, особливо в таких галузях, як інвестиції та захист майнових прав, розвиток фінансових ринків і дерегуляцію бізнесу. Інвестори очікують більшої прозорості в Україні, зокрема зменшення корупції, бюрократії, строків митного оформлення і тиску з боку податкових та інших контролюючих органів;

- амбітні — талант та інновації: з огляду на перспективу, Україна повинна почати інвестувати в талант та інновації, щоб конкурувати з європейськими лідерами у галузі ПП. Інвестори очікують, що зростання європейської економіки відбудеться завдяки інноваційним галузям, таким як ІТ і екологічно чисті технології.

Відповідними державними органами вже проводиться певна робота в напрямку вдосконалення, залучення та регулювання іноземних інвестицій, оцінки та поліпшення інвестиційного середовища в Україні, але здійснюється вона, на жаль, безсистемно, що не призводить поки що до суттєвого поліпшення інвестиційного середовища в нашій країні.

До основних чинників, що формують інвестиційний клімат держави, належать економічні, політично-правові, соціальні, статус іноземного інвестора, інвестиційна інфраструктура та географічне розташування, природно-ресурсний потенціал (табл. 5).

Покращити інвестиційний клімат країни можливо за рахунок різноманітних заходів, зокрема забезпечення чіткого правового поля інвестиційної діяльності, макроекономічної та політичної стабільності, запровадження податкових та митних пільг, дотацій, субсидій, субвенцій і бюджетних позик на розвиток пріоритетних сфер галузей економіки, подолання бюрократичних бар'єрів, корупції, забезпечення правового захисту інвестицій, покращення інформаційного

забезпечення та інвестиційної інфраструктури (рис. 4).

Таблиця 5

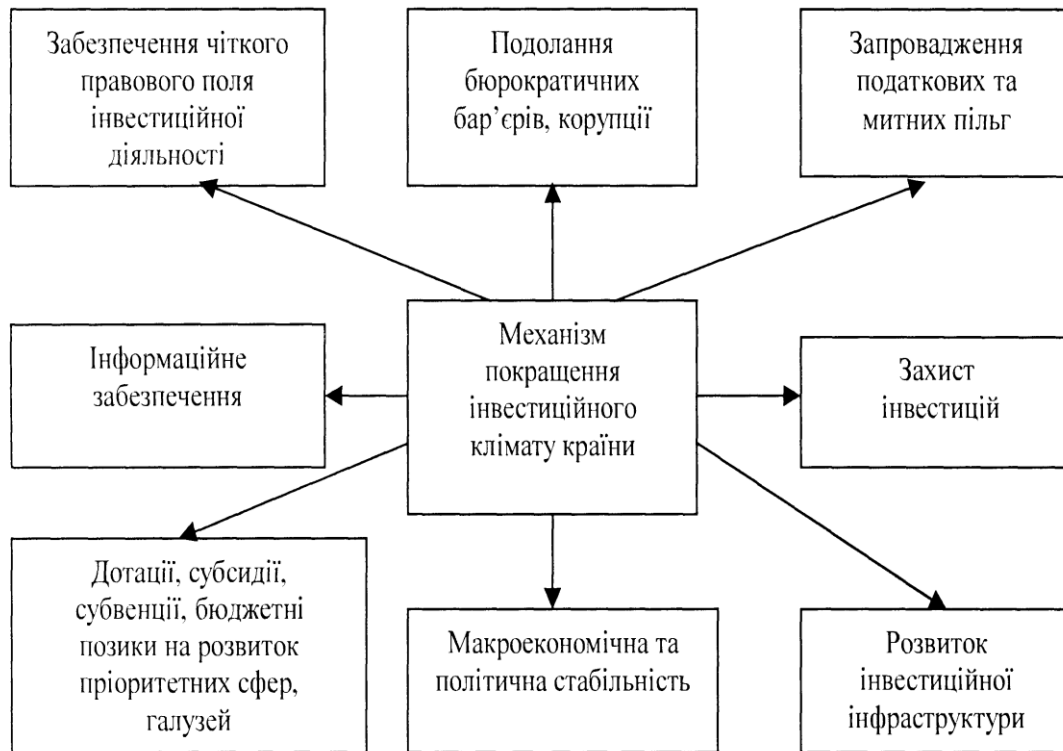
Чинники, що формують інвестиційний клімат країни

Чинники	Ознаки
Економічні	Стабільність національної грошової одиниці
	Купівельна спроможність населення
	Стан та структура виробництва
	Відносини власності у держави
	Стан ринку нерухомості
	Валовий внутрішній продукт
	Стан розвитку грошово-кредитної, фінансової, податкової систем
	Розмір безробіття та заробітної плати
Політично-правові	Політична ситуація
	Стабільна законодавчо-нормативна база з питань інвестиційної та підприємницької діяльності
	Правовий механізм гарантій і захисту інвестицій
	Відсутність бюрократичних бар'єрів, корупції
Статус іноземного інвестора, інвестиційна інфраструктура	Наявність вільних економічних та офшорних зон
	Інвестиційна політика Національного банку
	Банківські установи, аудиторські, страхові компанії, кредитні спілки, фондовий ринок
	Стан ринку інвестицій та інвестиційних товарів
Соціальні	Демографічна ситуація та стан робочої сили
	Злочинність
Географічне розташування, природно-ресурсний потенціал	Близькість до світових ринків, митних переходів
	Наявність розвинутих транспортних комунікацій
	Природні ресурси, частка чорноземів, забезпеченість лісами, водозабезпеченість

Джерело: [15]

З метою поліпшення інвестиційного клімату необхідно провести ефективну політику зі зниження інфляції та інфляційних очікувань, а також врегу-

лювати проблему державного боргу, забезпечити процедуру захисту прав власників та інвесторів. Тобто створити такі сприятливі умови, при яких підвищиться міжнародний імідж країни, а інвестор буде зацікавлений працювати на території України на довготермінову перспективу.

Джерело: [15]

Рисунок 4. Механізм покращення інвестиційного клімату країни

Доцільно відзначити, що лібералізація та відкритість внутрішнього ринку впродовж останнього періоду негативно вплинули на економічну ситуацію в державі, оскільки країна переважно імпортує готові вироби, а експортує вироби чорної металургії, залізну руду, кокс тощо. Тому, вважаємо за необхідне провести політику імпортозаміщення шляхом підтримки національних товаровиробників унаслідок спрямування інвестиційного ресурсу для впровадження інноваційних технологій у виробництво та політику розвитку експортного потенціалу високотехнологічних товарів через підтримку вітчизняних експортерів на світових ринках.

З метою забезпечення збалансованості і структурних змін в економіці та

рівноваги внутрішнього ринку необхідно сприяння тим галузям економіки держави, які мають шанси стати конкурентоспроможними як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках збуту. Це стосується, передусім, машинобудування та інших сфер промисловості, які впроваджують ресурсозберігаючі та інноваційні технології на виробництві, що дасть можливість в майбутньому Україні не бути залежною від імпорту товарів та послуг інших країн, експортувати готову якісну продукцію.

Тому необхідно провести ефективну політику зовнішньоекономічної діяльності з удосконалення структури експорту і імпорту товарів та послуг за допомогою раціонального поєднання політики відкритої економіки з протекціонізмом. Вважаємо за доцільне інвестиційні ресурси використовувати раціонально та ефективно - спрямовувати на впровадження інноваційних технологій і ноу-хау у виробництво українських підприємств для підвищення конкурентоспроможності їхньої продукції на внутрішньому та світовому ринках. Зважаючи на світові тенденції підвищення конкурентоспроможності національних економік унаслідок розвитку кластерів, в Україні також необхідно їм приділити належну увагу, зокрема і транскордонним. Оскільки 19 регіонів України є прикордонними. Тому необхідно на законодавчому рівні створити сприятливі умови для формування і розвитку спеціальних економічних зон та кластерів [15].

Таким чином, в Україні створені певні умови ефективного залучення ПІІ, однак є ще ряд проблем, які необхідно вирішувати застосовуючи сучасний організаційно-економічний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в країну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кириченко О. А. Інвестування: підручник / О. А. Кириченко, С. А. Єрохін. — К. : Знання, 2009. — 573 с.
2. Міністерство економіки України, офіційний веб-сайт: <http://www.mineco.gov.ua>.
3. Кабінет Міністрів України, офіційний веб-сайт: <http://www.kmu.gov.ua>.

4. Інвестиційний клімат в Україні. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>.
5. Статистичний щорічник України за 2012 /За редакцією О.Г.Осауленка.- К, 2013.-551 с. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/.
7. Пехник А.В. Іноземні інвестиції в економіку України: Навчальний посібник/А.В. Пехник — К.: Знання, 2011. - 335с.
8. Харламова Г.О. Вплив прямих іноземних інвестицій на забезпечення розвитку національної економіки України/Г.О. Харламова //Актуальні проблеми економіки — 2012.-№7(73). - С. 174-181.
9. Драган І.В. Оцінка сучасного стану залучення іноземних інвестицій в Україну/І.В. Драган //Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - №18. - С. 3 — 6
10. Правик Ю.М. Стратегічні напрями залучення та використання іноземних інвестицій/ Ю.М. Правик //Інвестиції: практика та досвід. - 2012. - №12. - С. 26 — 30.
11. Ванькович Д. Інвестиційний клімат в Україні та шляхи його поліпшення: економічно-правовий аспект/ Д. Ванькович, Н. Демчишак //Економіст.-№4.-2011.- С.79-81.
12. Марцин В.С. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні /В.С. Марцин // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал.-2009.-№5.-С. 47-59
13. Гальчинський А.С. Іноземні інвестиції: проблеми та перспективи/ А.С. Гальчинський //Дзеркало тижня. - 2010. - №36(564).-
14. Харламова Г.О. Вплив прямих іноземних інвестицій на забезпечення розвитку національної економіки України / Г.О. Харламова //Актуальні проблеми економіки — 2012.-№7(73). - С. 174-181.

15. Савчук Н. Стан інвестиційного клімату України та напрями його покращення/ Н. Савчук//Науковий вісник «Демократичне врядування».-2011.-№8.-С.25-34.